

17.1.5908

ŽURNALISTŲ ETIKOS INSPEKTORIUS

Valstybės biudžetinė įstaiga, Šeimyniškių g. 3A, LT-09312 Vilnius, tel. (8 5) 223 7310, faks. (8 5) 223 7311, el. p. zeit@lrs.lt.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 288692340

Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros
✓ L. e. Viešųjų ryšių skyriaus vedėjos pareigas
Vilmai Budėnienei

2011-03-16 Nr. *S - 229*
I 2010-12-16 Nr. 17.2-22647

Interneto portalo „balsas.lt“ vyriausiajai redaktorei
Aušrai Kurtkutei

UAB „ALFA MEDIA“ direktoriui
Raimondui Kurlianskiui

DĖL ŽURNALISTŲ ETIKOS INSPEKTORIAUS PRIIMTO SPRENDIMO

Siunčiame Jums 2011 m. kovo 16 d. žurnalistų etikos inspektoriaus priimto sprendimo Nr. SPR-33 „Dėl publikacijose „Eglės Kusaitės byla: šiek tiek dokumentų“ (www.balsas.lt, 2010-12-13), „Eglės Kusaitės byla: šiek tiek dokumentų II“ (www.balsas.lt, 2010-12-15) ir „Paviešinti dokumentai verčia abejoti, kam dirba Lietuvos teisėsauga“ (www.alfa.lt, 2010-12-15) paskelbtos informacijos“ kopiją.

PRIDEDAMA. 12 lapų.

Žurnalistų etikos inspektore

Zita Zamžickienė

ŽURNALISTŲ ETIKOS INSPEKTORIUS

SPRENDIMAS

DĖL PUBLIKACIJOSE „EGLĖS KUSAITĖS BYLA: ŠIEK TIEK DOKUMENTŲ“ (WWW.BALSAS.LT, 2010-12-13), „EGLĖS KUSAITĖS BYLA: ŠIEK TIEK DOKUMENTŲ II“ (WWW.BALSAS.LT, 2010-12-15), „PAVIEŠINTI DOKUMENTAI VERČIA ABEJOTI, KAM DIRBA LIETUVOS TEISĖSAUGA“ (WWW.ALFA.LT, 2010-12-15) PASKELBTOS INFORMACIJOS

2011 m. kovo 16 d. Nr. SPR- 33
Vilnius

2010 m. gruodžio 16 d. žurnalistų etikos inspektorė gavo pareiškėjos Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros laikinai einančios Viešųjų ryšių skyriaus vedėjos pareigas Vilmos Budėnienės skundą dėl publikacijose „Eglės Kusaitės byla: šiek tiek dokumentų“ (www.balsas.lt, 2010-12-13), „Eglės Kusaitės byla: šiek tiek dokumentų II“ (www.balsas.lt, 2010-12-15) ir „Paviešinti dokumentai verčia abejoti, kam dirba Lietuvos teisėsauga“ (www.alfa.lt, 2010-12-15) paskelbtos informacijos. Pareiškėja skunde nurodo, kad šioje informacijoje buvo paskelbti Lietuvos Respublikos generalinėje prokuratūroje atlikto ikiteisminio tyrimo duomenys be prokurorų leidimo, t. y. pradėti skelbti šių bylų procesiniai dokumentai su duomenimis, surinktais neviešuose teismo posėdžiuose. Pareiškėja nurodo, kad www.balsas.lt žurnalisto Tomo Čyvo komentaruose net neslepama, kad taip norima daryti įtaką bylą nagrinėjančiam teismui. Pareiškėja teigia, kad skundžiamose www.balsas.lt publikacijose žurnalistas Tomas Čyvas pažeidė nekaltumo prezumpciją ir kliudė teisminės valdžios nešališkumui. Pareiškėja nurodo, kad skundžiamoje www.alfa.lt publikacijoje, kurios autoriumi yra Rimantas Varnauskas, taip pat paskelbti Generalinėje prokuratūroje atliekamo ikiteisminio tyrimo duomenys be prokurorų leidimo, t. y. nurodomos įtariamųjų pavardės, cituojamas interneto portalo www.balsas.lt dokumentų turinys.

Pareiškėja prašo įvertinti, kaip informuojant visuomenę minėtuose internetiniuose portaluose laikomasi Visuomenės informavimo įstatyme ir kituose įstatymuose nustatytų visuomenės informavimo principų ir taikyti šioms visuomenės informavimo priemonėms sankcijas, numatytas minėto įstatymo 50 straipsnio 3 dalyje.

KOPĖJA TIKRA

Atsižvelgdama į pareiškėjos Generalinės prokuratūros laikinai einančios Viešųjų ryšių skyriaus vedėjos pareigas V. Budėnienės skundo dalyką ir pagrindą bei Visuomenės informavimo įstatymo 46 straipsnio 4 dalies 2 punkte įtvirtintus Žurnalistų ir leidėjų etikos komisijos įgaliojimus, žurnalistų etikos inspektorė 2010-12-28 persiuntė pareiškėjos skundą dėl galimo Lietuvos žurnalistų ir leidėjų etikos kodekso (toliau – Kodeksas) pažeidimo komisijai nagrinėti pagal kompetenciją. Žurnalistų etikos inspektorė pareiškėjos skundą išnagrinėjo Visuomenės informavimo įstatymo nuostatų laikymosi aspektu.

Tirdama pareiškėjos skundą, žurnalistų etikos inspektorė raštu kreipėsi į interneto portalo „balsas.lt“ vyriausiąją redaktorę Aušrą Kurtkutę ir interneto portalo „alfa.lt“ vyriausiąją redaktorę Gabrielę Vasiliauskaitę, prašydama pateikti viešosios informacijos rengėjo poziciją dėl susidariusios situacijos. Abiejų viešosios informacijos rengėjų rašytiniai paaiškinimai buvo gauti.

Į pareiškėjos argumentą, kad skundžiamose publikacijose buvo paskelbta Generalinėje prokuratūroje atlikto ikiteisminio tyrimo duomenys, o būtent – pradėti skelbti procesiniai dokumentai su duomenimis, surinktais neviešuose teismo posėdžiuose, tuo pažeidžiant LR BPK 177 straipsnio 1 dalį, interneto portalo „balsas.lt“ vyriausioji redaktorė A. Kurtkutė paaiškino, kad LR BPK 177 straipsnio 1 dalies nuostata yra neatsiejamai susijusi su LR BPK 177 straipsnio 2 dalimi, kurioje yra nurodyti subjektai, kuriems taikomas LR BPK 177 straipsnio 1 dalyje nustatytas apribojimas, ir tik jie gali padaryti LR BPK 177 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos taisyklės pažeidimą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. gruodžio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-649/2005).

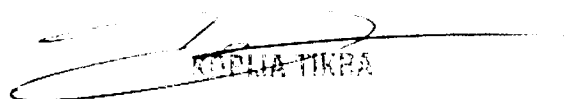
A. Kurtkutė pabrėžė, kad remiantis LR BPK 177 straipsnio 2 dalimi, LR BPK 177 straipsnio 1 dalies pažeidimą atlikti gali proceso dalyvis ar kitas asmuo, matęs atliekamus ikiteisminio tyrimo veiksmus ir prokuroro ar ikiteisminio tyrimo pareigūno įspėtas (pasirašytinai), kad be prokuroro leidimo paskelbti ikiteisminio tyrimo duomenis draudžiama. „Balsas.lt“ vyriausioji redaktorė atkreipė dėmesį, kad kitais atvejais, atsakingais už duomenų paskelbimą yra laikytini atitinkami ikiteisminio tyrimo pareigūnai, be kurių neteisėtų veiksmų (pvz. tarnybos pareigų neatlikimo, piktnaudžiavimo) šių duomenų atskleidimas iš esmės būtų neįmanomas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. gruodžio 13 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-649/2005).

„Balsas.lt“ vyriausioji redaktorė pabrėžė, kad publikacijų autorius Tomas Čyvas nepatenka į LR BPK 177 straipsnio 2 dalyje nurodytų subjektų sąrašą, Generalinė prokuratūra, teikdama skundą, įrodymų, kad Tomas Čyvas atitiktų LR BPK 177 straipsnio 2 dalyje įtvirtintus požymius, taip pat nepateikė. Todėl, A. Kurtkutės įsitikinimu, visiškai nepagrįsti ir niekuo nemotyvuoti yra Generalinės prokuratūros pareiškimai, kad Tomas Čyvas galimai pažeidė LR BPK 177 straipsnio 1 dalį.

Dėl Kodekso 39 straipsnio pažeidimo „balsas.lt“ vyriausioji redaktorė pabrėžė, kad publikacijose pateiktų duomenų kopijose nėra pažymėta, kad jie yra vykdomo ikiteisminio tyrimo medžiaga ir atitinkamai jose yra užfiksuoti ikiteisminio tyrimo duomenys. Todėl, pasak vyriausiosios redaktorės, publikacijų autorius negalėjo žinoti, kad publikacijose skelbiamuose dokumentuose gali būti ikiteisminio tyrimo duomenys. Be to, A. Kurtkutė pažymėjo, kad jokių įrodymų, kad minėtuose dokumentuose būtų užfiksuoti ikiteisminio tyrimo metu surinkti duomenys nepateikė ir pareiškėja, teikdama skundą žurnalistų etikos inspektoriui. Atsižvelgiant į tai, publikacijų autoriaus Tomo Čyvo veiksniuose, A. Kurtkutės teigimu, nėra, nebuvo ir negali būti subjektyviosios pusės elementų, lemiančių pažeidimo buvimo faktą. Todėl vien dėl anksčiau nurodytų priežasčių, anot A. Kurtkutės, jis negali būti laikomas pažeidusiu Kodekso 39 straipsnį. Be to, „balsas.lt“ vyriausioji redaktorė atkreipė dėmesį, kad Kodekso 39 straipsnyje įtvirtintas draudimas nėra absoliutus. Remiantis Kodekso 39 straipsniu, ikiteisminio tyrimo metu surinkti duomenys gali būti skelbiami, kai juos skelbti yra visuomenės (viešasis) interesas.

„Balsas.lt“ vyriausioji redaktorė pažymėjo, jog Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas konstatavo, kad konstitucinė asmens laisvė nekliudomai ieškoti, gauti ir skleisti informaciją bei idėjas (Lietuvos Respublikos Konstitucijos 25 straipsnis) yra vienas iš atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės, demokratinės valstybės pagrindų. Ši laisvė – svarbi įvairių Konstitucijoje įtvirtintų asmens teisių ir laisvių įgyvendinimo prielaida, nes asmuo gali visavertiškai įgyvendinti daugelį savo konstitucinių teisių ir laisvių tik turėdamas laisvę nekliudomai ieškoti, gauti ir skleisti informaciją. Konstitucija garantuoja ir saugo visuomenės interesą būti informuotai (Konstitucinio Teismo 2002 m. spalio 23 d. nutarimas). A. Kurtkutė atkreipė dėmesį, kad ne kartą svarbų spaudos vaidmenį demokratinėje visuomenėje, jos pareigą skelbti informaciją ir nuomones politiniais bei kitais visiems rūpimais klausimais, o visuomenės teisę tai žinoti, pažymėjo ir Europos Žmogaus Teisių Teismas (pvz. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1986 m. liepos 18 d. sprendimas *Lingens prieš Austriją*; 2005 m. lapkričio 24 d. sprendimas *Tuorancheu ir July prieš Prancūziją*).

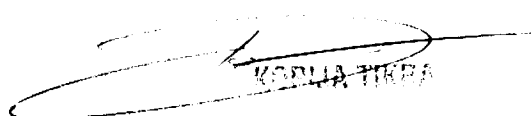
A. Kurtkutė pažymėjo, kad visuomenės (viešasis) interesas suvokiamas kaip tai, kas objektyviai yra reikšminga, reikalinga, vertinga visuomenei ar jos daliai. „Balsas.lt“ vyriausioji redaktorė taip pat pažymėjo, kad publikacijose pateiktuose dokumentuose yra nurodoma informacija, susijusi su didelį pavojų visuomenei keliančiomis teroristinėmis grupuotėmis, bei informacija, susijusi su rezonansine, t. y. turinčia didelį visuomenės susidomėjimą, byla (minimą bylą rezonansine laiko pati Generalinė prokuratūra, su šia byla susijusius informacinius pranešimus skelbdama interneto svetainės www.prokuraturos.lt skiltyje „Rezonansinės bylos“) dėl rengimosi įvykdyti teroro akto ir jo organizavimo (LR BK 250 straipsnis), kurioje kaltinamoji yra Eglė

RŪTA TIKPA

Kusaitė. Be to, pasak A. Kurtkutės, publikacijose pateiktais duomenimis yra siekiama atskleisti LR įstaigų, institucijų galimus santykius su Rusijos Federacijos Federaline saugumo tarnyba, atspindint jų bendradarbiavimą, vykdant teisės aktais jiems deleguotas funkcijas bei taip sprendžiant visuomenei aktualius klausimus. Vyriausioji redaktorė neabejoja, kad net ir tuo atveju, jeigu publikacijoje buvo paskelbti ikiteisminio tyrimo metu surinkti duomenys, yra/buvo visuomenės (viešasis) interesas būti informuotai anksčiau nurodytais klausimais, kadangi jie susiję su itin jautriais ir visuomenei ar didelei jos daliai reikšmingais ir jos susidomėjimą keliančiais dalykais. Todėl pareiškėjos teiginiai, jog skelbiant skundžiamas publikacijas buvo pažeisti Kodekso 39 straipsnio reikalavimai, pasak redaktorės, yra nepagrįsti.

Dėl pareiškėjos argumento, jog publikacijose paskelbdamas įtariamųjų asmenų vardus ir pavardes jų autorius Tomas Čyvas pažeidė Kodekso 40 straipsnį, nustatantį, jog draudžiama skelbti įtariamojo padarius nusikalstamą veiką asmens duomenis, iš kurių būtų galima nustatyti įtariamojo tapatybę, A. Kurtkutė pažymėjo, kad ir ši nuostata nėra absoliuti. „Balsas.lt“ vyriausioji redaktorė atkreipė dėmesį, kad tame pačiame Kodekso 40 straipsnyje nurodyta, kad tai galima visuomenės interesais, tačiau vėliau neįrodžius nusikaltimo fakto, žurnalistas, viešosios informacijos rengėjas privalo nedelsdamas informuoti visuomenę apie tai, jog tas asmuo nekaltas. UAB „Balsas.lt“ nuomone, Kodekso 40 straipsnyje įtvirtintas draudimas yra reikšmingas ir įpareigojantis tik tuo atveju, kai įtariamojo padarius nusikalstamą veiką asmens duomenys, iš kurių būtų galima nustatyti jo tapatybę, nebuvo paskelbti anksčiau. Priešingu atveju, anot vyriausiosios redaktorės, tokiu draudimu nepagrįstai būtų ribojama visuomenės informavimo laisvė.

„Balsas.lt“ vyriausioji redaktorė pažymėjo, jog tai, kad Eglė Kusaitė buvo įtariama dėl rengimosi įvykdyti teroro aktą ir jo organizavimo savo pranešimuose daug anksčiau nei buvo skelbtos skundžiamos publikacijos buvo informavusi ir patvirtinusi Generalinė prokuratūra (pvz., <http://www.prokuraturos.lt/Naujienos/prane%C5%A1imaispaudai/tabid/71/ItemID/3413/Default.aspx>). Pasak vyriausiosios redaktorės, įtariamosios Eglės Kusaitės duomenys bei atvaizdas taip pat ne kartą buvo publikuoti kitose visuomenės informavimo priemonėse. Atsižvelgiant į tai, A. Kurtkutės įsitikinimu, įtariamosios Eglės Kusaitės duomenys, iš kurių galima nustatyti jos tapatybę, iki publikacijų paskelbimo momento buvo vieša ir visiems žinoma informacija, kuria remiantis Eglės Kusaitės, kaip įtariamos rengusis įvykdyti ir organizavus teroro aktą, tapatybė buvo aiški, todėl publikacijų autorius Tomas Čyvas negalėjo padaryti Kodekso 40 straipsnio pažeidimo. A. Kurtkutė atkreipė dėmesį, kad pirmiau nurodyti motyvai bei tai, kad pati prokuratūra atskleidė duomenis, jog Eglė Kusaitė yra įtariama dėl minėtų nusikalstamų veiksmų, patvirtina, jog egzistavo visuomenės (viešasis) interesas tokią informaciją žinoti, t. y. buvo Kodekso 40 straipsnyje nustatyto draudimo

KONSTITUCINIS TEISĖS

išimtį leidžiančios aplinkybės. Todėl pareiškėjos teigimas, jog skelbiant skundžiamas publikacijas buvo pažeistas Kodekso 40 straipsnis, A. Kurtkutės įsitikinimu, yra nepagrįstas.

Dėl pareiškėjos argumento, jog žurnalistas Tomas Čyvas, paskelbdamas publikacijas, pažeidė Visuomenės informavimo įstatymo 19 straipsnio 3 dalį, „balsas.lt“ vyriausioji redaktorė pažymėjo, kad skunde Generalinė prokuratūra nenurodė, kuriais publikacijose nurodomais teiginiais būtų buvusi pažeista nekaltumo prezumpcija ir būtų kliudoma teisminės valdžios nešališkumui. Todėl tokie prokuratūros teiginiai dėl galimo Visuomenės informavimo įstatymo 19 straipsnio 3 dalies pažeidimo, vyriausiosios redaktorės nuomone, yra bendro pobūdžio ir visiškai niekuo nepagrįsti bei nemotyvuoti. A. Kurtkutė pažymėjo, kad nekaltumo prezumpcijos pažeidimas reiškia teigimą, jog asmuo, kuris įtariamas ar kaltinamas padaręs nusikalstamą veiką, yra kaltas, prieš tai, kai tai buvo įrodyta pagal įstatymą (LR Konstitucijos 31 straipsnis). Vyriausioji redaktorė pabrėžė, kad publikacijose nėra pateikta jokios informacijos, kuria būtų teigiama, jog Eglė Kusaitė būtų kalta padariusi kokią nors nusikalstamą veiką. A. Kurtkutė atkreipė dėmesį, kad Visuomenės informavimo įstatymo 19 straipsnio 3 dalyje nustatytas draudimas skleisti informaciją, pažeidžiančią nekaltumo prezumpciją, nėra savarankiškas, bet siejamas su kita privalomąja sąlyga – kliudymu teisminės valdžios nešališkumui. „Balsas.lt“ vyriausioji redaktorė pažymėjo, kad kliudymas teisminės valdžios nešališkumui turi būti ne menamas, bet realus. Todėl sprendžiant, ar buvo pažeistas Visuomenės informavimo įstatymo 19 straipsnio 3 dalyje nustatytas draudimas, A. Kurtkutės teigimu, turi būti įrodyta ne tik tai, kad paskleista informacija pažeidė nekaltumo prezumpcijos principą, bet ir tai, kad tokios informacijos paskelbimas realiai kliudė teisminės valdžios nešališkumui. Anot A. Kurtkutės, jokių tai patvirtinančių įrodymų pareiškėja nepateikė.

Atsižvelgiant į tai, kad skundžiamose publikacijose nėra konstatuojama, jog Eglė Kusaitė yra kalta padariusi konkrečias nusikalstamas veikas, A. Kurtkutės įsitikinimu, nėra pagrindo pripažinti, kad publikacijomis buvo pažeistas nekaltumo prezumpcijos ar teismo nešališkumo principai. Todėl vyriausiosios redaktorės teigimu, nepagrįsti yra Generalinės prokuratūros pareiškimai, kad Tomas Čyvas galimai pažeidė Visuomenės informavimo įstatymo 19 straipsnio 3 dalies reikalavimus. Atsižvelgiant į visus anksčiau nurodytus motyvus ir aplinkybes, „balsas.lt“ vyriausioji redaktorė mano, jog pareiškėjos skundas turėtų būti atmestas kaip nepagrįstas.

Dėl publikacijos „Paviešinti dokumentai verčia abejoti, kam dirba Lietuvos teisėsauga“ (www.alfa.lt, 2010-12-15) atžvilgiu pareikštų pareiškėjos pretenzijų rašytinius paaiškinimus pateikė viešosios informacijos rengėjo UAB ALFA MEDIA direktorius Raimondas Kurlianskis. Jis nurodė, jog viešosios informacijos rengėjui UAB ALFA MEDIA yra nesuprantamas pareiškėjos skundo teiginys „cituojamas interneto portalo www.balsas.lt dokumentų turinys“. R. Kurlianskis pažymėjo,

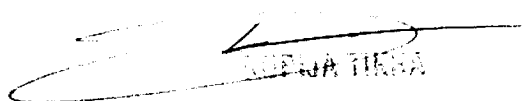

RAIMONDA KURLIANSKIS

jog citavimas apskritai nėra nei galiojančių teisės aktų, nei žurnalistų etikos nuostatų pažeidimas. Teisė cituoti autorinius kūrinius, UAB ALFA MEDIA direktoriaus teigimu, yra įtvirtinta LR autorių teisių ir gretutinių teisių įstatyme. Direktorius atkreipė dėmesį, jog pareiškėja skunde žurnalistų etikos inspektorei nenurodė, kuri publikacijos informacija, jos manymu, yra neteisėta citata, todėl viešosios informacijos rengėjas negali pateikti detalesnių argumentų.

R. Kurlianskis nurodė, kad UAB ALFA MEDIA iš esmės nesutinka su pareiškėjos teiginiu, jog buvo pažeistas LR BPK 177 straipsnio nuostatos, paskelbiant ikiteisminio tyrimo duomenis be prokurorų leidimo. Viešosios informacijos rengėjo direktorius pažymėjo, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2005 m. gruodžio mėn. 13 d. nutartyje baudžiamojoje byloje Nr. 2K-649 nurodyta: „Pagal baudžiamąjį įstatymą atsako tik tas asmuo, kurio veika atitinka baudžiamajame įstatyme numatytą nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo sudėtį (BK 2 straipsnio 4 dalis). Nusikalstamos veikos sudėtis – baudžiamajame įstatyme numatytų objektyviųjų ir subjektyviųjų požymių visuma, apibūdinanti pavojingą veiką kaip tam tikrą nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą ir sudaranti pagrindą tokią veiką kvalifikuoti pagal konkretų BK specialiosios dalies straipsnį. Vadinasi, nusikalstamos veikos sudėties požymiai būtini ir kartu pakankami, kad juos nustačius pavojinga veika būtų pripažinta nusikalstama, o asmuo, padaręs tą veiką, patrauktas baudžiamojon atsakomybėn. Jei asmens veikoje nėra bent vieno sudėties požymio, tai nėra ir nusikalstamos veikos sudėtis – vienintelio baudžiamosios atsakomybės pagrindo.

Pagal BK 247 straipsnį baudžiamojon atsakomybėn traukiamas tas, kas iki bylos nagrinėjimo teisiama jame posėdyje be šią bylą tiriančio teisėjo, prokuroro, ikiteisminio tyrimo pareigūno leidimo atskleidė ikiteisminio tyrimo duomenis. Ikiteisminio tyrimo duomenų neskelbtinumas ar skelbtinumas, esant įstatyme nustatytoms sąlygoms, įtvirtintas ir BPK 177 straipsnyje. Taigi ikiteisminio tyrimo duomenų atskleidimas be nurodytų valstybės institucijų pareigūnų leidimo – baudžiamojo nusižengimo sudėties samprata neatskiriama nuo atitinkamų baudžiamojo įstatymo ir baudžiamojo proceso įstatymo nuostatų sisteminio, loginio aiškinimo.

BPK 177 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas absoliutus draudimas skelbti ikiteisminio tyrimo duomenis apie nepilnamečius įtariamuosius ir nukentėjusiuosius. Kartu nustatyta, kad kitais atvejais ikiteisminio tyrimo duomenys iki bylos nagrinėjimo teisme gali būti paskelbti tik prokuroro leidimu ir tik tiek, kiek pripažįstama leistina. Ši nuostata yra sukonkretinta BPK 177 straipsnio 2 dalyje, kurioje nurodyta, jog reikiamais atvejais prokuroras ar ikiteisminio tyrimo pareigūnas įspėja proceso dalyvius ar kitus asmenis, mačiusius atliekamus ikiteisminio tyrimo veiksmus, kad draudžiama be prokuroro leidimo paskelbti ikiteisminio tyrimo duomenis. Tokiais atvejais asmuo pasirašytinai

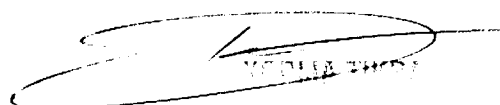
UAB ALFA MEDIA

įspėjamas dėl atsakomybės pagal BK 247 straipsnį. Tačiau BPK 177 straipsnio 2 dalyje išvardyti asmenys (proceso dalyviai ar kiti asmenys, matę atliekamus ikiteisminio tyrimo veiksmus), kurie gali būti BK 247 straipsnyje numatyto baudžiamojo nusižengimo subjektai – vykdytojai. Vadinasi, BK 247 straipsnyje numatytam baudžiamajam nusižengimui būdingas specialusis subjektas – proceso dalyvis ar kitas asmuo, matę atliekamus ikiteisminio tyrimo veiksmus ir prokuroro ar ikiteisminio tyrimo pareigūno įspėtas (pasirašytinai), kad be prokuroro leidimo paskelbti ikiteisminio tyrimo duomenis draudžiama. Jei ikiteisminio tyrimo duomenys be leidimo atskleidžiami bendrininkaujant, specialaus subjekto požymius turi atitikti tik vykdytojas, kiti bendrininkai gali būti apibūdinami tik bendraisiais subjekto požymiais.

Taigi BK 247 straipsnio normos dispozicija, kurioje įtvirtinta ikiteisminio tyrimo duomenų atskleidimo be leidimo sudėtis, yra blanketinė. Ikiteisminio tyrimo duomenų atskleidimo (paskelbimo) teisinis reguliavimas nustatytas BPK 177 straipsnyje. Tik šiuo teisiniu reguliavimu nustatytos ikiteisminio tyrimo duomenų atskleidimo tvarkos pažeidimas gali sudaryti ikiteisminio tyrimo duomenų atskleidimo be leidimo nusižengimo, numatyto BK 247 straipsnyje, sudėtį. Todėl minimo baudžiamojo nusižengimo sudėties požymiai, tarp jų ir subjekto, turi būti apibūdinami remiantis BPK 177 straipsnio nuostatomis. Kiti asmenys, atskleidę ikiteisminio tyrimo duomenis ir neatitinkantys BPK 177 straipsnio 2 dalyje nurodytų požymių, negali būti pripažįstami nusižengimo, numatyto BK 247 straipsnyje, subjektais – vykdytojais.

Kitaip suprantant ikiteisminio tyrimo duomenų atskleidimo be leidimo – baudžiamojo nusižengimo subjektą – vykdytoją, t.y. juo pripažįstant bet kurį asmenį (ne proceso dalyvį ar asmenį, nemačiusį atliekamų ikiteisminio tyrimo veiksmų), atskleidusį ikiteisminio tyrimo duomenis be leidimo, būtų pažeidžiami konstitucinio lygybės principo reikalavimai, nustatant baudžiamosios atsakomybės pagrindus. Pagrindžiant baudžiamąją atsakomybę už tos pačios rūšies nusikalstamos veikos, numatytos BK 247 straipsnyje, padarymą vienais atvejais subjektais – vykdytojais būtų pripažįstami asmenys, kurie ikiteisminio tyrimo duomenis atskleidė nesilaikę pasirašytinio prokuroro ar ikiteisminio tyrimo pareigūno įspėjimo neskelbti ikiteisminio tyrimo duomenų, t.y. pažeidę BPK 177 straipsnyje nustatytą tvarką, kitais atvejais tokiais subjektais – vykdytojais būtų pripažįstami asmenys apskritai nedalyvavę bylos procese, t.y. asmenys, nesantys BPK 177 straipsnyje nustatyto teisinio reguliavimo subjektai <...>”.

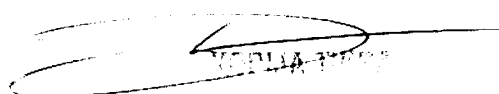
R. Kurlianskio teigimu, UAB ALFA MEDIA, o taip pat ir publikaciją rengęs žurnalistas, neatitinka specialiųjų baudžiamajame įstatyme numatytos veikos subjekto požymių – UAB ALFA MEDIA nebuvo ir nėra proceso dalyvė, nebuvo įspėta dėl ikiteisminio tyrimo duomenų neskelbtinumo.

R. KURLIANSKIS

UAB ALFA MEDIA vadovas pažymėjo, jog Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas konstatavo, kad konstitucinė asmens laisvė nekliudomai ieškoti, gauti ir skleisti informaciją bei idėjas (Lietuvos Respublikos Konstitucijos 25 straipsnis) yra vienas iš atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės, demokratinės valstybės pagrindų. Ši laisvė – svarbi įvairių konstitucijoje įtvirtintų asmens teisių ir laisvių įgyvendinimo prielaida, nes asmuo gali visavertiškai įgyvendinti daugelį savo konstitucinių teisių ir laisvių tik turėdamas laisvę nekliudomai ieškoti, gauti ir skleisti informaciją. Konstitucija garantuoja ir saugo visuomenės interesą būti informuotai. R. Kurlianskis atkreipė dėmesį, kad Konstitucijos 25 straipsnio nuostatos neatsiejamos nuo kitų Konstitucijos nuostatų, kuriose įtvirtintos asmens laisvės nekliudomai ieškoti, gauti ir skleisti informaciją garantijos: nuo 44 straipsnio 1 dalies nuostatos, kad masinės informacijos cenzūra draudžiama, nuo šio straipsnio 2 dalies nuostatos, kad valstybė, politinės partijos, politinės ir visuomeninės organizacijos, kitos institucijos ar asmenys negali monopolizuoti masinės informacijos priemonių, nuo 33 straipsnio 2 dalies nuostatų, kad piliečiams laidojama teisė kritikuoti valstybės įstaigų ar pareigūnų darbą, apskūsti jų sprendimus, kad draudžiama persekioti už kritiką ir kt. R. Kurlianskis pabrėžė, kad iš Konstitucijos 25 straipsnio bei kitų Konstitucijos nuostatų, įtvirtinančių ir garantuojančių žmogaus laisvę ieškoti, gauti ir skleisti informaciją, kyla ir žiniasklaidos laisvė. Pagal konstituciją įstatymų leidėjas turi pareigą įstatymu nustatyti žiniasklaidos laisvės garantijas. Kartu Konstitucinis Teismas pabrėžė, kad laisvė ieškoti, gauti ir skleisti informaciją nėra absoliuti (Konstitucinio Teismo 2002 m. spalio 23 d. nutarimas).

UAB ALFA MEDIA vadovas nurodė, kad Europos Žmogaus Teisių Teismas ne kartą pažymėjo svarbų spaudos vaidmenį demokratinėje visuomenėje, jos pareigą skelbti informaciją ir nuomonės politiniais bei kitais visiems rūpimais klausimais, o visuomenės teisę tai žinoti (pvz. *Lingens prieš Austriją*, 1986 m. liepos 18 d. sprendimas, *Tuorancheu ir July prieš Prancūziją*, 2005 m. lapkričio 24 d. sprendimas). R. Kurlianskis pažymėjo, jog šis teismas taip pat konstatavo, kad spauda vaidina svarbų vaidmenį demokratinėje visuomenėje: jeigu ji neturi peržengti žinomų ribų, ypač tada, kai reikia apsaugoti kitų asmenų reputaciją ir teises, sukliudyti atskleisti konfidencialią informaciją, suvokdama savo teises ir atsakomybę, ji privalo skelbti informaciją ir idėjas visais klausimais, kurie yra visuomenės intereso dalykas. R. Kurlianskis pabrėžė, kad žurnalistų laisvė apima taip pat kai kuriuos pervertinimus ir net provokaciją (*Fressoz ir Roire prieš Prancūziją*, 1999 m. sausio 21 d. sprendimas). Trukdymas naudotis spaudos laisve negali būti suderinamas su Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 10 straipsniu, jei jis nebus pateisinamas svarbesniu visuomenės interesu (*Goodwin prieš Jungtinę Karalystę*, 1996 m. kovo 27 d. sprendimas, *Fressoz ir Roire prieš Prancūziją*, 1999 m. sausio 21 d. sprendimas).

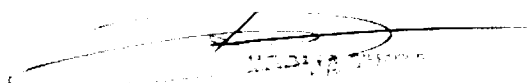
Dėl visų aukščiau išvardytų prižasčių, R. Kurlianskio teigimu, UAB ALFA MEDIA negali būti laikoma pažeidusia teisės aktų bei žurnalistų etikos reikalavimus.

Išnagrinėjusi pareiškėjos skundą Visuomenės informavimo įstatymo nuostatų laikymosi požiūriu, žurnalistų etikos inspektorė

nustatė:

Viešosios informacijos rengėjų UAB „Balsas.lt“ ir UAB ALFA MEDIA pateikti paaiškinimai laikytini pagrįstais. Duomenis paskelbusiam asmeniui tenka pareiga įrodyti, kad jis teisėtai naudojosi informacijos laisve, neperžengdamas nustatytų ribų įgyvendino teisę kritikuoti valstybės institucijų bei pareigūnų veiklą, veikė sąžiningai informuodamas visuomenę. Nagrinėjamu atveju viešosios informacijos rengėjai UAB „Balsas.lt“ ir UAB ALFA MEDIA tai ir padarė. Įvertinus išsamius bei argumentuotus viešosios informacijos rengėjų paaiškinimus, darytina išvada, jog nagrinėjamu atveju kilusio ginčo išsprendimui yra aktualus Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005-12-13 nutartyje baudžiamojoje byloje Nr. 2K-649/2005 pateiktas išaiškinimas. Minėta Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis turi precedento reikšmę sprendžiant klausimą dėl žurnalistų atsakomybės už ikiteisminio tyrimo duomenų atskleidimą visuomenės informavimo priemonėje.

Teisė skleisti ir gauti informaciją yra vienas iš esminių demokratinės visuomenės pagrindų, be kurios užtikrinimo neįmanoma nei demokratinė visuomenė, nei laisvas kiekvieno individo egzistavimas. Europos Žmogaus Teisių Teismas, aiškindamas teisės skleisti informaciją turinį, yra nurodęs, kad teisė skleisti informaciją ir idėjas apima ne tik teisė skleisti neutralią informaciją ir idėjas, kurios yra palankios ir neįžeidžiančios, bet ir informaciją, kuri yra šokiruojanti, erzinanti ar trikdanti visuomenę ar jos dalį (1976 m. sprendimas byloje *Handyside v. United Kingdom*; 1991 m. sprendimas byloje *Observer & Guardian v. United Kingdom*). Svarbu, kad nebūtų piktnaudžiaujama informacijos sklaidimo laisve. Nagrinėjamu atveju skundžiamose publikacijose buvo paskelbti Generalinėje prokuratūroje atlikto ikiteisminio tyrimo dėl teroro akto organizavimo, kuriame įtariamoji yra Eglė Kusaitė, duomenys, spausdinamos kai kurių šioje baudžiamojoje byloje esančių procesinių dokumentų kopijos, cituojamas jų turinys. Pati Generalinė prokuratūra šią baudžiamąją bylą yra priskyrusi prie rezonansinių (Generalinės prokuratūros interneto svetainės nuorodoje „Rezonansinės bylos“ yra skelbiama tam tikra dalis atskirų ikiteisminio tyrimo metu surinktų duomenų), keliančių didelį atgarsį, susidomėjimą visuomenėje bylų. Todėl skundžiamose publikacijose keliamos problemos dėl Lietuvos Respublikos įstaigų, institucijų galimų santykių, bendradarbiavimo su Rusijos Federacijos federaline saugumo tarnyba, reiškiamas žurnalistų susirūpinimas įtariamąsios būseną, galimu vykusios apklausos poveikiu. Atsižvelgiant į tai, kad kalbama apie rezonansinę bylą dėl teroro akto organizavimo, darytina išvada, kad šie klausimai turi

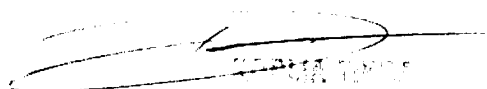
Media Inspectorate

svarbią visuomeninę reikšmę ir tenkina visuomenės interesą gauti informaciją apie tokių bylų tyrimą ir jo rezultatus. Žiniasklaidos priemonėms negali būti uždraudžiama informuoti visuomenę apie rezonansinę bylą ir jos eigą. Itin svarbu ir tai, kad visuomenė turi teisėtą interesą gauti informaciją apie teisėsaugos institucijų atliekamus nusikaltimų tyrimus, jų eigą, nusikalstamų veikų ištyrimo perspektyvas. Todėl visuomenės informavimo priemonės turi teisę informuoti skaitytojus apie ikiteisminius tyrimus, skelbti suinteresuotų asmenų pasisakymus, kitą surinktą medžiagą, išskyrus atvejus, kai tai liečia informaciją, kurią skelbti draudžia įstatymas.

Nagrinėjamu atveju skundžiamose publikacijose paskelbtą ir ginčo objektu esančią informaciją sudaro 2009-10-26 teismo posėdžio protokolo baudžiamojame byloje Nr. 19-1-002-09 kopija, Rusijos Federacijos Federalinės saugumo tarnybos rašto kopija, Lietuvos Respublikos valstybės saugumo departamento kovos su terorizmu valdybos 2010-05-26 rašto Nr. 1081-18-505 kopija (viešosios informacijos rengėjas UAB „Balsas.lt“) bei šių dokumentų turinio atpasakojimas (viešosios informacijos rengėjas UAB ALFA MEDIA). Viešosios informacijos rengėjai nenurodė, kaip jiems pavyko gauti šiuos dokumentus. Faktinių aplinkybių, iš kokių informacijos šaltinių ir koku būdu skundžiamų publikacijų autoriai gavo minėtus ikiteisminio tyrimo duomenis sudarančius dokumentus bei medžiagą, aiškinimasis ir vertinimas nepatenka į žurnalistų etikos inspektoriaus kompetenciją. Be to, vadovaujantis Visuomenės informavimo įstatymo 8 straipsniu, viešosios informacijos rengėjas, skleidėjas, žurnalistas turi teisę išsaugoti informacijos šaltinio paslaptį, išskyrus atvejus, kai atskleisti informacijos šaltinį savo sprendimu juos įpareigoja teismas.

Pažymėtina, kad nei viešosios informacijos rengėjai UAB „Balsas.lt“ ir UAB ALFA MEDIA, nei atitinkamai jų žurnalistai Tomas Čyvas ir Rimantas Varnauskas nėra baudžiamosios bylos, kurioje Eglė Kusaitė įtariama teroro akto organizavimu, proceso dalyviai ar asmenys, stebėję atliekamus ikiteisminio tyrimo veiksmus. Minėti žurnalistai ir viešosios informacijos rengėjai yra asmenys, apskritai nedalyvavę šios bylos procese, todėl nebuvo prokuroro ar ikiteisminio tyrimo pareigūno įspėti (pasirašytinai) apie draudimą skelbti ikiteisminio tyrimo duomenis be prokuroro leidimo. Todėl jiems atsakomybė už tokių duomenų paskelbimą nekyla.

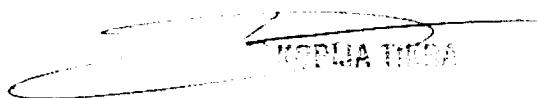
Nagrinėjamu atveju atsakomybė tenka tiems baudžiamosios bylos, kurioje įtarimai pareikšti Eglei Kusaitėi dėl teroro akto organizavimo, proceso dalyviams ar kitiems asmenims, kurie prokuroro ar ikiteisminio tyrimo pareigūno buvo pasirašytinai įspėti, kad be prokuroro leidimo paskelbti ikiteisminio tyrimo duomenis yra draudžiama, arba patiems ikiteisminio tyrimo pareigūnams, dėl kurių neteisėtų veiksmų ikiteisminio tyrimo medžiaga tapo žinoma, prieinama žiniasklaidai.

Pažymėtina, kad Visuomenės informavimo įstatymo 18 straipsnyje numatyta, jog valstybės ir savivaldybių institucijos bei įstaigos, taip pat kitos įstaigos, įmonės ir organizacijos neteikia viešosios informacijos rengėjams ir (ar) skleidėjams, kitiems asmenims informacijos, kuri pagal įstatymus yra valstybės, tarnybos, profesinė, komercinė ar banko paslaptis arba yra privataus pobūdžio informacija, taip pat neteikiama ir ta informacija, kurią teikti draudžia kiti įstatymai, nes jos suteikimas pakenktų valstybės saugumo ir gynybos interesams, baudžiamajam asmeniui persekiojimui, skatintų pažeisti valstybės teritorijos vientisumą ar viešąją tvarką arba jos nesuteikimas užkirstų kelią teisės pažeidimams ar būtų labai svarbus žmonių sveikatai apsaugoti. Taigi pagal įstatymuose nustatytą teisinį reguliavimą ikiteisminio tyrimo duomenys iki bylos nagrinėjimo teisiama jame posėdyje tiesiog negali patekti viešosios informacijos rengėjams, jei visi teisėsaugos pareigūnai laikytųsi įstatymo ir nepateiktų spaudai iki bylos nagrinėjimo teisiama jame posėdyje ikiteisminio tyrimo duomenų (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005-12-13 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-649/2005).

Kaip matyti iš Generalinės prokuratūros interneto svetainės nuorodoje „Rezonansinės bylos“ viešai paskelbtos informacijos, baudžiamoji byla, kurioje įtarimai nusikalstamos veikos padarymu pareikšti Eglei Kusaitei, baigus ikiteisminį tyrimą, 2010-10-29 buvo perduota Vilniaus apygardos teismui. Nagrinėjamu atveju ikiteisminio tyrimo duomenis sudarantys dokumentai skundžiamose publikacijose paskelbti 2010-12-13 ir 2010-12-15, t. y. jau baigus ikiteisminį tyrimą minėtoje baudžiamojoje byloje ir perdavus ją teismui. Tai reiškia, jog ikiteisminio tyrimo duomenys paskelbti baudžiamajai bylai jau pasiekus teismą. Pažymėtina, kad bylą nagrinėjant teisme, taisyklės dėl ikiteisminio tyrimo duomenų neskelbtinumo ir jų skelbimo tvarkos jau nebetaikomos.

Nepagrįstas yra pareiškėjos V. Budėnienės argumentas, jog žurnalistas Tomas Čyvas pažeidė Visuomenės informavimo įstatymo 19 straipsnio 3 dalies, kurioje nustatyta, jog draudžiama skleisti informaciją, pažeidžiančią nekaltumo prezumpciją ir kliudančią teisminės valdžios nešališkumui, reikalavimus. Šiuo atveju pagrįstas interneto portalo „balsas.lt“ vyriausiosios redaktorės A. Kurtkutės paaiškinimas, jog minėtas draudimas skleisti informaciją, pažeidžiančią nekaltumo prezumpciją, nėra savarankiškas, o yra siejamas su kita privaloma sąlyga – kliudymu teisminės valdžios nešališkumui. Iš Visuomenės informavimo įstatymo 19 straipsnio 3 dalyje įtvirtintos normos turinio matyti, kad jos taikymui būtinas konjunkcinis dviejų sąlygų ryšys, t. y. draudžiama skleisti informaciją (1) pažeidžiančią nekaltumo prezumpciją ir (2) kliudančią teisminės valdžios nešališkumui. Nekaltumo prezumpcijos principo esmė – asmuo laikomas nepažeidusiu Lietuvos Respublikos Konstitucijos, įstatymų, kitų teisės aktų tol, kol įstatymo nustatyta tvarka neįrodoma priešingai. Nuostata dėl asmens nekaltumo prezumpcijos nebegalioja nuo tada, kai teismas viešai,

KOPUJA TIESA

Lietuvos Respublikos vardu priimdamas apkaltinamąjį nuosprendį, paskelbia baudžiamojo kaltinimo asmeniui teisėtumą bei pagrįstumą ir pripažįsta jį kaltu. Visuomenės informavimas apie baudžiamuosius procesus ir jų dalyvius tais atvejais, kai tinkamai nurodomas jų procesinis statusas, neprasilenkia su nekaltumo prezumpcijos principu ir nereiškia teisės skleisti informaciją pažeidimo. Priešingai nei tvirtina pareiškėja, įtariamąsios nekaltumo prezumpcija vien tik nurodžius jos vardą ir pavardę nagrinėjamu atveju nebuvo pažeista, kadangi skundžiamos publikacijos buvo išspausdintos esant oficialiai Eglei Kusaitei pareikštiems įtarimams baudžiamojoje byloje, jose yra tinkamai nurodytas įtariamąsios procesinis statusas, niekur nėra teigiama, kad Eglė Kusaitė yra kalta jai inkriminuojamo nusikaltimo padarymu. Nesant bent vienos iš Visuomenės informavimo įstatymo 19 straipsnio 3 dalyje numatytų sąlygų, konstatuoti šios normos pažeidimą nėra teisinio pagrindo.

Konkrečių aplinkybių, kuriomis buvo paskelbtos skundžiamos publikacijos, kontekste darytina išvada, kad viešosios informacijos rengėjai publikavo ikiteisminio tyrimo duomenis sudarančius dokumentus, tačiau nepateikdami savarankiškų išvadų apie įtariamąsios kaltę, todėl nepažeidė jos nekaltumo prezumpcijos. Taip pat daroma išvada, jog viešosios informacijos rengėjai ir žurnalistai, nebūdami minėtos baudžiamosios bylos proceso dalyviais, įspėtais (pasirašytinai) apie draudimą be prokuroro leidimo skelbti ikiteisminio tyrimo duomenis, negali būti traukiami atsakomybėn už tokių duomenų paviešinimą. Atsižvelgiant į nurodytus motyvus, skundžiamų publikacijų turinys nesudaro pagrindo laikyti, jog išspausdinus šias publikacijas, visuomenės informavimo priemonės būtų peržengusios teisės skleisti informaciją ribas.

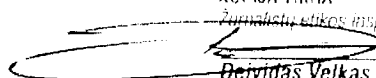
Remdamasi aukščiau išdėstytais motyvais, vadovaudamasi Visuomenės informavimo įstatymo 50 straipsnio 1 dalies 5 punktu, 3 dalies 6 punktu, žurnalistų etikos inspektore nusprendė:

1. Pripažinti pareiškėjos skundą nepagrįstu.
2. Išsiųsti sprendimo kopiją pareiškėjai Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros laikinai einančiai Viešųjų ryšių skyriaus vedėjos pareigas V. Budėnienei, interneto portalo „balsas.lt“ vyriausiajai redaktorei A. Kurtutei ir UAB ALFA MEDIA direktoriui R. Kurlianskiui.

Žurnalistų etikos inspektoriaus sprendimai gali būti skundžiami teismui per 30 dienų nuo jų paskelbimo (gavimo) dienos.

Žurnalistų etikos inspektore

 Zita Zamžickienė

KOPIJA TIKRA
 Žurnalistų etikos inspektoriaus patarėjas

 Dovydas Velkas
 3071-63-16